

Alicja Sztuk

"Lingwistyka i glottodydaktyka języków specjalistycznych na przykładzie języka biznesu. Podejście porównawcze", Bronisława Ligara, Wojciech Szupelak, Kraków 2012 : [recenzja]

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 8, 202-206

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ostatnim artykułem zamieszczonym w publikacji jest artykuł Justyny Zajac, pt. „Eye-Tracking Research of Business Email Reception” opisujący rezultaty eksperymentu eyetrackingowego dotyczącego odbioru biznesowej korespondencji mailowej. W artykule opisane są niektóre obecne praktyki biznesowe oraz lingwistyczne cechy dyskursu biznesowego w ujęciu międzynarodowym. W drugiej części artykułu autorka porównuje wybrane wyniki badania bazującego na fragmentach rzeczywistej komunikacji e-mail z danymi uzyskanymi w badaniu okulograficznym. Analizie poddano tytuły oraz pierwsze wersy maili, co doprowadziło do wielu ciekawych konkluzji, m.in. tej, że ważne informacje powinny być umieszczane po lewej stronie, oraz, że tytuł wiadomości e-mail ma bardzo duże znaczenie.

O walorach recenzowanej książki stanowią głównie: aktualność i ranga podjętej problematyki, skład zespołu autorskiego, poziom naukowy wszystkich zaprezentowanych w książce tekstów, ponadto wpływ profesjonalnej redakcji naukowej na spójność książki, która choć jest pracą zbiorową ma charakter publikacji zwartej. Uznanie budzi przede wszystkim treść poszczególnych tekstów. Kolejnym atutem recenzowanej książki jest to, że prezentuje ona wyniki badań i rozważań przedstawicieli różnych ośrodków akademickich zajmujących się eyetrackingiem. Z pełnym przekonaniem można ją zarekomendować wszystkim czytelnikom zainteresowanym zagadnieniem okulografii.

Kamila FORMELA
Uniwersytet Warszawski

Bronisława LIGARA, Wojciech SZUPELAK, *Lingwistyka i glottodydaktyka języków specjalistycznych na przykładzie języka biznesu. Podejście porównawcze.* Księgarnia Akademicka, Kraków, 2012, 273 str.

Pozycja stanowi trzeci tom serii *Glottodydaktyka*, której redaktorem naukowym jest prof. Władysław Miodunka – kierownik Katedry Języka Polskiego jako Obcego Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Publikacja jest owocem współpracy naukowej dr hab. Bronisławy Ligary (polonistki i romanistki, adiunkta Wydziału Polonistyki UJ) oraz Wojciecha Szupelaka (anglisty i polonisty, pracownika UJ, praktyka w zakresie nauczania języka biznesu). Rozważania autorów skupiły się na języku biznesu. W publikacji wskazuje się na to, że zgłębianie wiedzy na temat polskich języków specjalistycznych oraz ich nauczanie stanowią nowy nurt w glottodydaktyce polonistycznej. Na łamach książki dokonano

porównania między nauczaniem angielskiego języka biznesu a polskiego języka biznesu. Wspomniane zagadnienia zostały poddane analizie, a następnie opisano je przez pryzmat nauczania polskiego języka specjalistycznego jako obcego.

Monografia składa się z dwóch zasadniczych części, (1) *Podstawy teoretyczne nauczania języka specjalistycznego jako obcego* (autorstwa B. Ligary) oraz (2) *Nauczanie polskiego języka biznesu jako obcego w perspektywie porównawczej z glottodydaktyką języka angielskiego* (autorstwa W. Szupelaka, przy współudziale B. Ligary w rozdziale siódmym).

Część pierwszą tworzy sześć następujących rozdziałów: 1. *Wokół pojęcia i definicji języka specjalistycznego* (s. 21–40), 2. *Języki specjalistyczne w badaniach lingwistyki stosowanej – implikacje dla glottodydaktyki* (s. 41–44), 3. *Języki specjalistyczne jako przedmiot badań glottodydaktyki uprawianej w Polsce: od wiedzy naukowej do jej aplikacji* (s. 45–50), 4. *Osiągnięcia językoznawstwa teoretycznego jako implikacje dla nauczania słownictwa specjalistycznego jako obcego* (s. 51–76), 5. *Kolokacje jako problem glottodydaktyki języka specjalistycznego* (s. 77–80), 6. *W stronę specjalistycznej kompetencji leksykalnej. Podsumowanie* (s. 81–82).

Autorka rozpoczyna od omówienia różnych sposobów definiowania języka specjalistycznego, bazując na bogatym dorobku warszawskiej szkoły lingwistyki stosowanej. Wskazuje ona na zależność języków specjalistycznych od języka ogólnego i podkreśla za F. Gruczą i S. Gruczą (zob. F. Grucza 2002: 15–18, S. Grucza 2007: 14), że języki specjalistyczne nie są „pełnymi językami”, lecz tworzone są na bazie języka ogólnego. B. Ligara podziela opinię S. Gruczy, który zauważył, że

istnieje ścisła zależność pomiędzy kompetencją językową jaką uczący osiągnął w zakresie danego języka specjalistycznego ojczystego a nauczaniem/uczeniem się tegoż języka specjalistycznego jako obcego (S. Grucza 2007: 17–18).

Zwieńczenie pierwszego rozdziału stanowi odwołanie się do schematu rozwarstwienia języka zaproponowanego przez S. Gruczę, który usytuował języki specjalistyczne na tle zróżnicowania języka narodowego (S. Grucza 2008a: 695–696; 2008b: 47, 50–53).

W rozdziale drugim mowa jest o ukonstytuowaniu się nowej, i co ważne, samodzielnej dziedziny badań nad językami specjalistycznymi tzw. lingwistyki języków specjalistycznych, zainicjowanej przez warszawską szkołę badawczą językoznawstwa stosowanego. B. Ligara wskazuje na powstanie kolejnej dziedziny, lingwistyki tekstów specjalistycznych, wyrosłej z rozszerzenia zakresu badań z poziomu leksyki i składni do poziomu tekstu oraz gatunków specjalistycznych (s. 42). Dalsze rozważania autorki koncentrują się wokół tematyki związanej z zakresem badań lingwistycznych, a konkretnie na wzbogaceniu jej o aspekt porównawczy. Wskazuje ona na doniosłość ww. z perspektywy glottodydaktycz-

nej i tłumaczeniowej oraz ze względu na komunikację specjalistyczną. W kolejnym rozdziale zawarto wprowadzenie dotyczące relacji, jakie zachodzą pomiędzy słownictwem niespecialistycznym, słownictwem specjalistycznym i terminologią. Zdaniem autorki terminologię należy badać na płaszczyźnie tekstowej, ponieważ „tylko one (teksty – przyp. recenzenta) pokazują realne funkcjonowanie terminów w kontekście” (s. 69).

Część pierwszą zamykają krótkie rozważania dotyczące kolokacji, które pojawiają się w najbliższym otoczeniu terminu na osi syntagmatycznej. B. Ligara stwierdza, że dobór kolokacji nie jest kwestią wyboru użytkownika języka specjalistycznego, lecz jest narzucony przez dyskurs specjalistyczny. B. Ligara w swych rozważaniach zwraca uwagę na to, że to właśnie nauczanie kolokacji w języku specjalistycznym obcym pokazuje osadzenie nauczanych terminów w syntagmach typowych dla danego języka specjalistycznego, a więc w typowych dla niego kombinacjach. Wyrażono pogląd, że nauczanie terminologii w izolacji jest niecelowe, gdyż użycie terminologii może okazać się niemożliwe ze względu na brak umiejętności stworzenia zdania/ tekstu. W publikacji nie pominięto kwestii łączliwości terminów. Podsumowując część pierwszą, autorka podkreśla, że dydaktyka terminologii obcojęzycznej powinna się opierać na podejściu onomazjologicznym podniesionym przez S. Gruczę, jednakże powinna być także wsparta podejściem tekstologicznym (s. 81).

Część druga publikacji obejmuje następujące rozdziały: 1. *Wprowadzenie: Język biznesu na tle języków specjalistycznych* (s. 85–98), 2. *Specyfika nauczania języka biznesu jako obcego a nauczanie języka dla celów ogólnych* (s. 99–104), 3. *Charakterystyka uczących się języka biznesu jako języka obcego* (s. 105–116), 4. *Treści nauczania języka obcego dla celów biznesowych oraz metody i techniki ich realizacji* (s. 117–164), 5. *Umocowanie metodyczne nauczania języka biznesu jako obcego* (s. 165–180), 6. *Metoda analizy materiałów dydaktycznych i zajęć w glottodydaktyce języka biznesu – kryteria* (s. 181–186), 7. *Analiza podręczników do nauki języka polskiego jako obcego dla celów biznesowych* (s. 187–196).

Preludium części drugiej stanowi charakterystyka języka biznesu na tle innych języków specjalistycznych. W. Szupelak zwraca uwagę na niewielką liczbę publikacji w rzeczonym temacie na polskim rynku wydawniczym, stwierdzając że nawet te dostępne nie wyczerpują tematu. Analizując język biznesu, autor uwzględnił dwa główne kryteria: użytkowników danego języka specjalistycznego oraz sytuację komunikacyjną.

W przypadku użytkowników języka biznesu określanie tematu komunikacji specjalistycznej jest zależne przykładowo od poziomu uczących się lub ich potrzeb językowo-zawodowych. Autor zaproponował także podział języka obcego dla celów biznesowych na profesjonalny i dydaktyczny, podkreślając przy tym, że nauczyciel języka biznesowego powinien uwzględnić wszystkie kryteria użyt-

kowników, tj. m.in. ich potrzeby, poziom znajomości języka oraz sytuację komunikacyjną. W. Szupelak podaje pomocne wskazówki dotyczące oceny kompetencji językowych uczestników kursu języka biznesu. Autor często dokonuje porównań między angielskim a polskim językiem biznesu, w celu lepszego zaprezentowania poszczególnych zjawisk czy rozwiązań, a także potwierdzenia swych teorii. W. Szupelak podkreśla zatarcie granicy między tradycyjnym podziałem ról nauczyciel–uczeń w procesie nauczania języka biznesu. Zauważa rolę innych kompetencji, jakie powinny nabyć osoba ucząca się i nauczająca języka biznesu, do których to kompetencji można zaliczyć umiejętność komunikacji interpersonalnej, w tym niewerbalnej, oraz szeroką wiedzę specjalistyczną w przedmiotowym zakresie. Autor drugiej części publikacji dokonuje analizy podejść (komunikacyjnego i zadaniowego) stosowanych w nauczaniu języka specjalistycznego, wskazując na ich wady i zalety.

Rozważania teoretyczne i praktyczne przedstawione w monografii zamyka podsumowanie, w którym autorzy wydają się szukać odpowiedzi na pytanie, jak skutecznie uczyć języka obcego dla celów biznesowych. Wynikiem przemyśleń jest aneks, w którym autorzy przedstawiają pięć gotowych scenariuszy jednostek lekcyjnych wraz z ćwiczeniami do wykorzystania w glottodydaktyce polszczyzny biznesowej. Każdy scenariusz jest przedstawiony szczegółowo, określając m.in. liczebność grupy, czas trwania zajęć, cele nauczania, materiały dydaktyczne oraz zadania poszczególnych uczestników procesu dydaktycznego. Pomoce naukowe wzbogacone są o łatwo przyswajalne ilustracje oraz zestawienia w postaci tabelarycznej.

Jeśli założeniem publikacji było wypełnienie luki w literaturze glottodydaktycznej, którą na wstępie sygnalizowali autorzy, to można uznać, że ten cel został osiągnięty. Na rynku pojawiła się publikacja prezentująca szerokie ujęcie tematu nauczania polskiego języka biznesu. Walorem książki jest spojrzenie na język specjalistyczny z kilku perspektyw, w tym kontrastywnej, dającej szeroki ogląd na omawianą kwestię. Fakt, że w pierwszej części autorzy zawarli podwaliny teoretyczne pod dalsze rozważania praktyczne sprawia, że książka jest zrozumiała nawet dla osób stawiających pierwsze kroki w omawianym temacie.

Profesjonalizm autorów podkreśla rozbudowana bibliografia oraz liczne odwołania w tekście do uznanych autorytetów w świecie nauki teorii. Warto odnotować, że książka jest napisana w konwencji, w której proces nauczania jest podporządkowany potrzebom podmiotu uczącego się. Uwzględniając, iż nauczanie polskiego języka biznesu jest innowacyjnym nurtem glottodydaktycznym, należy uznać za cenne odniesienia i porównania do nauczania angielskiego języka biznesu.

Podsumowując, zaprezentowane w monografii teorie wpisują się w antropocentryczne podejście do języków ludzkich. B. Ligara podkreśla m.in., że każdy język specjalistyczny nie jest niezależny od języka ogólnego, oraz wskazuje że

język specjalistyczny służy „przedstawieniu” lub „przekazaniu” pewnej porcji wiedzy specjalistycznej, co byłoby niemożliwe przy użyciu języka ogólnego. Mimo stosowania przez autorów uproszczonych form np. angielski czy polski język biznesu, w publikacji prezentowane jest stanowisko zgodne z teorią S. Gruczy, który wprowadził określenie idio- oraz polilektu, wskazujące, iż żaden język specjalistyczny jako taki nie istnieje, istnieje tylko konkretny język konkretnego mówcy/ słuchacza zwany idiolektem, a zbiór idiolektów (przynajmniej dwóch) konkretnych mówców/ słuchaczy można nazwać polilektem. (S. Grucza 2004: 40, 2008b: 124–126).

Omawiana publikacja jest godna uwagi ze względu na bogatą zawartość merytoryczną oraz przystępny sposób prezentacji wniosków. Rozbudowany teoretyczny wstęp, w którym autorka nie ogranicza się do cytowania jednego bądź nielicznych naukowców, lecz porównuje osiągnięcia naukowe wielu badaczy, oraz zazwyczaj ustosunkowuje się do ich poglądów odpowiednio to argumentując, stanowi doskonale wprowadzenie do praktycznych rozważań w dalszej części monografii. Dołączone gotowe scenariusze zajęć stanowią nieocenioną pomoc dydaktyczną. Z pewnością warto poświęcić czas za zapoznanie się z recenzowaną publikacją.

BIBLIOGRAFIA

- GRUCZA, F. (2002), *Języki specjalistyczne – indykatory i/lub determinanty rozwoju cywilizacyjnego*, (w:) J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*. Warszawa. 9–26.
- GRUCZA, S. (2004), *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*, Warszawa.
- GRUCZA, S. (2007), *Glottodydaktyka specjalistyczna. Część I. Założenia lingwistyczne dydaktyki języków specjalistycznych*, (w:) *Przegląd glottodydaktyczny* 23. 7–20.
- GRUCZA, S. (2008a), *Geschichte und Stand der Fachsprachenforschung in Polen*, (w:) W. Czachur/ M. Czyżewska (red.), *Vom Wort zum Text. Studien zur deutschen Sprache und Kultur. Festschrift für Professor Józef Wiktorowicz zum 65. Geburtstag*. Warszawa. 693–706.
- GRUCZA, S. (2008b), *Lingwistyka języków specjalistycznych*. Warszawa.

Alicja SZTUK
Uniwersytet Warszawski